קב: ערבי פסחים פרק עשירי פסחים

ס"ג **ראשון אומר עליו ברכת המזון.** להפסיק והשני אומר עליו קידוש היום סמוך לסעודת שבת ולגירסא זו אתי שפיר הא דמשמע לעיל (ד' ק: ושם) דמפסיק לר' יהודה בעקירת שלחן קודם קידוש לפי שהיו רגילין לעקור שלחן לפני ברכת המזון אבל ספרים דגר' רשון אומר עליו קידוש היום וטעמא שאינו יכול לעשות מכוס ברהמ"ז בלא קידוש קשה מגא ליה לעיל דמפסיקין לרבי יהודה בעקירת שלחן קודם קידוש. והא דקתני בתוספתא' דברכות אורחין שהיו מסובין אצל בעל הבית וקדש עליהן היום עקרו עם משיכה לבית המדרש חזרו ומזגו להם את הכוס אומר עליו קידוש דברי רבי יהודה וברכת המזון לא מזכיר כלל היינו משום דמתחלה עשו ברהמ"ז קודם ילימתם לעשות הפסק בין סעודה חול לסעודת שבת ולכך נמי עשו עקירה לבית המדרש: **ונימרינהו** לתרוייהו אחד בסא. לר' יוסי פריך כיון דתרוייהו אסעודת שבת קאמו כדפרישת לעיל (ד' ק.) הכך סעודה עולה לו לסעודת שבת הוה ליה למימר תרוייהו אחד כסא אבל לר' יהודה לא פריך כיון דברכת המזון אסעודת חול וקידוש על סעודה הבאה אין לומר שניהם על כוס אחד: **שאין אומר' שתי קדושות על כוס אחד.** ויש נוהגין בתוספה מעטם זה שלא לומר שבע ברכות על כוס ברכת המזון אלא מביאין כוס אחר ואין מברכין על השני בפה"ג כיון שכבר בירך על כוס ברכת המזון כי אין נכון לברך פעמים אך רבינו משולם היה אומר הכל על כוס אחד אלא דמי לברכת המזון וקידוש דתרי מילי נינהו כדאמרי' בסמוך אבל הכא חדא מלתא היא דברכת המזון גורם לברכת נישואין וברכת אירוסין ונישואין נהגו לומר על שתי כוסות וטעמא דרגילים זה בלא זה כדאמר בכתובות (ד' ז:) מברכין ברכת האירוסין בבית אירוסין וברכת חתנים בבית חתנים ועוד דנהגו לקרות כתובה בינתים והוי הפסק ולכך מתקווים ולכך צריך ב' כוסות: **מיתיבי** הנכנס לביתו בו'. הוה מצי למיפרך ממתני' דאלו דברים (ברכות ד' נא:) דמייתי בסמוך ב"ש אומר גר ומזון וכשמים והבדלה כו' אלא פריך מברייתא משום דבעי לשנויי אין לו שאני כדקתני בברייתא אין לו אלא כוס אחד כו' ולרך הש"ס להקשות ממקום שמוצא לתרץ בפשיטות: **מניחו** לאחר המזון. הקשה ה"ר נסים אין יאכל קודם הבדלה הא אמרי' לקמן אסור לאדם שיטעום כלום קודם שיבדיל ואמימר נמי בת טווח כדאמר לקמן (ד' קו.) ותירץ דהכא מיירי כשאכל מבעו"י עד שהשיכה לו ותע"ג דמפסיקין להבדלה לשמואל (ב) וכ"ש לר' יהודה דממתיר עפי והך ברייתא מוקי לה בסמוך (ג) כב"ש ואליבא דרבי יהודה הא דקאמר מניחו לאחר המזון לא שמותר לאכול אלא כלומר כשיפסיק סעודתו בברהמ"ז אז יבדיל וקשה דלשון הנכנס לביתו משמע אלא התחיל לאכול מבעו"י ועוד הקשה מורי ה"ר יחיאל דלקמן (ד' קה:) אמרי' על הך ברייתא ש"מ טעם מבדיל ולפירוש רבינו נסים למיירי בשאכל מבעוד יום אין להוכיח כלום אלא י"ל דולאי בתנם אין לו לאכול קודם הבדלה אבל כשאין לו אלא כוס אחד מותר לאכול קודם הבדלה כדי לעשות על הכוס ברכת המזון: **דאית** ליה **ואמר רב יצחק.** פי' בקונטר' דש"ד דביו"ט ראשון של פסח מיירי דאית ליה כוסות טובא כדתנן (לעיל ד' נט:) לא יפחתו לו מד' כוסות וקשה דהא כל ד' כוסות צריכי כל חד למילתיה ועוד דבסמוך דפריך מיקמה"ז לימא דבשמיני של חג מיירי דאיכא זמן ואכיל ושתה כל מה דהוה ליה ועוד דאכיל כל מה דהוה ליה לשון אכילה לא היה לו להזכיר אכוסות לכך נראה לפרש דביום טוב ראשון מסתמא אדם מכין הרבה ובשמיני של חג נמי שהוא רגל בפני עצמו רגילין להכין הרבה כדתנן (חולין ד' פג.) ד' פרקים בשנה צריך הטבת להודיע אמה מכרתי לשחוט והשיב יו"ע האחרון של חג: **רב** אשר יצחק"ה. ומה שאין מזכיר בשמים פירש רשב"ם דטעם בשמים משום איבוד נשמה יתירה וביום טוב נמי איכא נשמה יתירה. וקשה דאם כן במוצאי יום טוב אמאי לא תקינו בשמים לכך נראה דביום טוב ליכא נשמה יתירה והכא אין מזכיר בשמים משום דשמחת יום טוב ואכילה ושמיה מועיל כמו בשמים ויש טעמים לא נכונים וזה הטעם נכון ועיקרי[ז]: **יצחק"ה.** יין בריאה וא"ת אמאי לא תקינו נמי ברכת המזון יין בריאה כמו בכל מקום ולימא למימר דפטר ליה יין שבתוך הסעודה דכיון דאמר הכ ונברך אינסתי ויש לומר דברכת המזון בא לשם גמר סעודה ומפסיק לכל מה שלפניו כדאמר לקמן (ד' קנ:) דברכת המזון עקר דעתיה ממשתיא צריך לברך אכסא דברכתא אף על גב דצריך אכסא קמא והשתא הכוס בידו ודעתו לשתות אח"כ אפילו הכי הוה הפסק לכך תיקנו לברך יין אחר ברכת המזון שאם יברך קודם יצטרך לברך שנית: רבה

גמרו. סעודתן: (ו) **אומר עליו כו'.** ר' יוסי קאמר לה: **משלשלן.** עד לאחר המזון. אלמא אמרי' שתי ברכות על כוס אחד הבדלה וברהמ"ז: **ואמר רב יצחק"ה.** כדמפרש בשביעי עסקינן ובשביעי ליכא זמן ומכל מקום שמעינן מינה קידוש והבדלה על כוס אחד: ומשנינן **מדלא קאמר זמן בשביעי של פסח עסקי'.** דשמא עני הוא ואין לו אלא כוס א': **והא יום ראשון דאיש ליה.** דאפי' עני שבישראל לא יפחתו לו מד' כוסות: **קידוש והבדלה חדא מלתא היא.** דתרוייהו משום קדושת יו"ט מינהו והבדלה עצמו הוא מזכיר קדוש' יו"ט דהמבדיל בין קדש לקדש קא מברך: הכי

רשב"ם

גמרו. סעודתן: **כוס ראשון אומר עליו ברכת המזון כו'.** ר' יוסי קאמר לה ורבותא הוא שאינו צריך לקדש מיד אלא יגמור סעודתו ויברך ברכת המזון ואח"כ יקדש. ומיהו אם פרש מפה וקידש מודה רבי יוסי דכל שכן דשביר טפי דאי לא תימא הכי אלא דוקא קאמר רבי יוסי דאשון מברך עליו ברהמ"ז אם כן שמואל דאמר כמאן (לעיל דף ק.): **ונימרינהו תרוייהו אחד כסא.** קידוש היום וברכת המזון. ולרבי יוסי קא פריך דאילו לרבי יהודה כיון דמפסיקין וצריך עקירת שלחן צריך שני כוסות: **שני קדושות.** ברכת המזון קודא קדושה בקידוש היום כלומר שתי מצות: **חבילות חבילות.** דמיחזי עליה כמשו': **מברך על היין.** תחלה לפי שהוא תדיר ומדיר קודם: **על המאור ועל הבשמים.** כב"ש מוקמינן לה במסכת ברכות בפרק אלו דברים (דף נב.) דאמר מאור בריאה ואחר כך בשמים והבדלה לבסוף לפי שאלו הראשונות קבועות וברכת הבדלה ארוכה לפיכך אומרה לבסוף: **משלשלן.** לשון שלשלת שמתחברים יחד עם ברכת המזון. אלמא אמרינן שתי ברכות על כוס אחד הבדלה וברכת המזון: [**אין לו שאני**]. דלית ליה יין לשני כוסות ואנן בדאית ליה עסקינן: **אחר השבת.** מוצאי השבת: **דאיש ליה וקאמר רב יצחק"ה.** קס"ד בי"ט הראשון של פסח שחל להיות אחר השבת עסקינן דאית ליה כוסות הרבה דתנן לעיל (ד' נט:) אפילו עני שבישראל לא יפחתו לו מארבע כוסות ואמר רב יצחק"ה אלמא קידוש והבדלה על כוס אחד מצי אמר: ומשני **אמר רב יצחק"ה אלמא בשביעי של פסח עסקינן.** דשמא עני הוא ואין לו אלא כוס אחד. וטעמייה דרב לקמיה אפרשנו במקומו וכן דרבא ודאביי[ד]: **והא יו"ט ראשון דאיש ליה.** דאפי' עני שבישראל לא יפחתו לו מארבע כוסות: **קידושא והבדלה חדא מילתא היא.** תרוייהו משום קדושת יומים טובים מינהו והבדלה עצמה הוא מזכיר קדושת יו"ט דהמבדיל בין קדש לקדש מברך: **גופא יו"ט שחל להיות אחר השבת.** צריך להבדיל ולקדש ומשמע שאם לא היה יום טוב לא היו מוצקין האמורלין הללו אלא כולי עלמא מודו יין מאור והבדלה והשתא דאיכא קדושת היום פליגי ולפיכך צריך ליתן טעם לכל דבריהם ולומר שהקידוש גורם לשנות את הסדר מכמות שרגיל: **רב אמר יצחק"ה.** ס"ל קדושת היום עדיפא מהבדלה אי נמי דכי מבדיל בריאה מיחזי דהוי עליה קדושת היום כמשו' ולפיכך יין קודם לקידוש בבית הלל (ברכות דף נא:) דתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם ואחר הקידוש נר והבדלה כשאר מוצאי שבתות שהנר קודם להבדלה: **ושמואל אמר יצחק"ה.** שמואל סבירא ליה הבדלה קודם לקידוש כדמפרש טעמא לקמיה [קנ.] משל דרבי יהושע בן חננא למה הדבר דומה למלך שיצא ואפרכוס נכנס מלוין את המלך השבת להבדיל ואח"כ יוצאין לקראת אפרכוס לקראת יו"ט לקדשו. ועל מלמיה דשמואל אמר לה בהדיא בברכות בירושלמי בחלו דברים[ה] רבי חנינא אמר יצחק"ק ואתי רבי חנינא כשמואל דא"ר חנינא בשם שמואל משל למלך יוצא ושלטון נכנס מלוין את המלך ואח"כ מכניסין את השלטון הלכך יין תחלה ואח"כ מאור ואח"כ הבדלה דכיון דהבדלה קודם לקידוש יעשה כל סדר הבדלה כדין מוצאי שבתות דעלמא ואח"כ יקדש. ומה שאין נותנין האמורלין סימן לבשמים לפי שאין מברכין על הבשמים ביו"ט שהרי גם ביו"ט יש לנו נשמה יתירה כשבת: ורבה

עין משפט נר מצוה

סז א מי' פכ"ט מהלכות שבת הלכה יג סמג עשין כט טור ש"ע אורח חיים סימן רעא סעיף ו:

רבינו חננאל

גמ' ז. כוס ראשון אומר עליו ברכת המזון והשני מקדש עליו. ואמרינן, הנני יינהו כלהו בחד כסא, ודו' יין לפי שאין אומרים שתי קדושות על כוס אחד, מא טעמא לפי שאין עוי"ן מצות חבילות חבלות. ולא והתניא הנו נס לביתו במוצאי שבת מב"ך על היין ועל המאור ועי' הבשמים ואח"כ אומר הב לה. ואם אין לו אלא כוס אחד מניחו לאחר הכ ון ומשלשלן כולן אח יו. הנה אומר שתי קדושות על כוס אחד. וש: ון ליה ליה שני. והא יר: אחר שבת דאית ליה ואא ר רב יצח"ה. ודתינן מד' א אמר רב זמן. ש"מ דה: י יום טוב אחר שבת דק: ני רב יצח"ה. בשביעי של פסח עסקינן דליית ליה יין. רכל דהוה ליה שתיה. והא יו"ט ראשון דאית ליה ואנ ר אביי יצח"ה ורבא אמ יצחק"ה, ופריק כי קא: רינן שתי קדושות, אבי קידושא ואבדלתא חד: קידושא היא. כלומר ברכ ת [ה]מזון והקידוש של יום שתי קדושות הן ומא ר שנא. ופירוש קידוש היו: והבדלה תרוייהו קוד ז אכילה הן, קידוש ובר ת המזון, הקידוש קוד ז אכילה, וברכת המזון אח' הסעודה, לפיכך שתי קדושות הן.

מסורת הש"ס

(א) ברכות מט. טושה ח.). **(ב)** לקמן קה: ברכות נב. [מוספתא דברכות פ"ה הל"יב]. **(ג)** [לעיל נט:]. **(ד)** [לקמן קנ. ד"ה אביי]. **(ה)** [פ"ת ה"ח]. **(ו)** [כד"ה ר"י אומר]. **(ז)** [וכ"כ תוס' ביצה לג: ד"ה מי היין].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה גמרו סעודתן כוס ראשון אומר עליו כל"ל והד"ח: **(ב)** תוס' ד"ה מניחו וכו' כשמואל. נ"ב לעיל נד' ק' סוף ע"ח: **(ג)** **באא"ר** מוקי לה בסמוך. נ"ב בחמלת דף ק"ו:

מוסף רש"י

שאין עושין מצות חבילות חבילות. שנראה כמי שהוא עליו למצותו ומתחבר לפרק משלו (פוסה ח.). ומשלשלן. לשון שלשלת, כלומר סולכן לאחר המזון (ברכות נב.).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com